

Studier Kritiker och Notiser.

Literär Tidning.

N: 9.

Lördagen den 4 Mars

1843.

Reformationens införande och fortgång i Sverige intill Westerås Riksdag 1527. Tal på Prestsällskapets i Stockholm tjugonde femte högtidsdag d. 31 Oct. 1842, af **P. G. Thyselius**, Lector i Historien wid Kongl. Krigs-academien. Stockholm 1843, på C. N. Bagges förlag.

Tal som hafva ett historiskt ämne innehålla gemensligen mycket annat än historia, nemligen åtskilliga allmänna betraktelser, åtskilliga utrop och prydnader, åtskilliga anmärkningar i ämnets granskning; den historiska vinsten af sådana tal är deremot sällan rätt stor: hvarken utvisa de nya facta eller ställa de de kända i ett nytt ljus. Ref. har således icke i allmänhet stort förtroende till dylika tal; det är för honom icke angenämt att arbeta sig igenom det ofta något tjocka rhetoriska skal, hwari den flena och merendels wälbekanta historiska kärnan är förborgad. Han läser sålunda hellre det magraste historiska register än dylikt med wederbörlig pomp utstyrd rhetorisk historia. En så beskaffad rhetorisk historia kan ingen wänta sig af Hr Thyselii arbete. En författare, som med så riktig historisk tact begynt utgifwandet af de goda Handlingarne rörande **Sweriges Reformations- och Kyrkohistoria under Gustaf den 1:s tid**, kan icke nedlåta sig till dylikt historiskt pjoller. Hr Thyselius har besträdt en wida bättre bana. Han afhandlar verkligen det ämne, hwaraf hans tal bär titeln. Och han afhandlar det ur källorne. Det är sant, att dessa flyta temligen sparsamt, och att de icke kunnat gifwa Förf. mycket mera än hwad som förer war bekant; men de undersökas dock uppmärksam och flitigt, och gifwa derföre något mera än hwad man förut ägt. Den källa som man förut icke mycket begagnat, men åt hwilken

Förf. med mycket skal ägnar en stor uppmärksamhet, är den Brastiska bressamlingen. Hwad som deraf förut icke war allmängjordt i Linköpings bibliotheks Handlingar, har nu blifwit meddeladt i Handlingarne rörande Skandinaviens historia. Hela den wigtiga bressamlingen, hwilken såsom gjord under Brasts egna ögon är fullkomligen authentik, kan sålunda numera af historikern begagnas. Att Hr Thyselius begagnat den, har warit hans arbete till betydligt gagn. Särskildt har han derigenom fått anledning till ett bättre omdöme om Brast än det wanliga. Rättelserna i detta äro kanske den wigtigaste delen af talet. I dessa rättelser instämmer Ref. helt och hållet med Författaren. Han anser Brast för en af Sweriges stora karakterer. Det war denne mans olycka, att han kämpade på en sida, der seger war omöglig. Han måste gå under, men detta förminskar icke mannens värde. För honom war den sak, som han förfäktade, långt ifrån dålig; han lät ingalunda göra sig till ett blindt verktyg för ett lumpet och för honom öwigtigt ändamål. Han kämpade twertom för sin själs dyrbaraste flender, för det som utgjorde hufwudpunkten i hela hans tanke och kärlek. Och han kämpade för detta kraftigt och ärligt. Och när han såg, att han med sin kamp icke kunde något uträtta, så gjorde han icke som så många annan swenskt prelat före och bredwid honom hade gjort: han förenade sig icke med sitt lands borgertliga fiender, han lät icke hätskhet och afund förleda sig att bära afwog sköld mot sitt fädernesland; utan han drog sig undan till orter, der han ostörd kunde få lefwa i den tro, hwari han war uppfödd och den han till följe af sin ed borde förfäktat, och der han kunde begråta den otro och ogudaktighet, som han trodde besläcka fäderneslandet. Hwem kan göra något bättre? Huru aktningsswärd är icke Johannes Brast i jemförelse med den swage Johannes Magnus? Att Hr Thysel-

lius från denna sida framställt den utmärkte biskopen, anser Ref. vara en förtjenst, och dertill icke den enda förtjensten, i det korta men sakrika arbetet, hwilket till-önstas, hwad det förtjenar, rätt många för werklig historia intresserade läsare.

H. R.

Anförande till Filosofiska Facultetens protokoll
den 26 November 1842.

(Slut fr. N:o 8.)

[12] Wid alla analogier bör man gå försigtigt tillwäga och warsamt draga slutsatser. Sid. 3 påstås, att liksom "hos werxterna blomman och frukten ge de grundligaste generiska karaktärer, så hämtas dessa hos djuren af hufwudets och isynnerhet af munnens delar." Här af skulle följa, att samma organsystem skulle inom olika grupper blifwa för bildandet af släkten (genera) lika wiktiga. Detta är dock icke alltid förhållandet. Det organ, som i en djurklass eller en djurfamilj wisar sig såsom blott anlag, ja till och med kan vara borta, framträder i en annan såsom fullkomligt fungerande. Då således mundelarna hos de högre vertebrerade djuren äro starkt utbildade och wiktiga, finner man dem i mån som man går ned i djurraden ofta af mindre betydighet; de blifwa der ej sällan ganska enkla och förwinna någon gång nästan alldeles. I stället för den med haustellum eller proboscis och palper hos Diptera wanligen försedda munnen, representeras hela den tillslutna mundapparaten hos släktet Oestrus genom endast 2:ne små tuberkler, hwadan dessa djur såsom imagines icke njuta någon föda, och en mängd Lepidopterarter, hörande under genera Saturnia, Hepialus, Cossus, Liparis, Psyche, Bombyx, m. fl. äro antingen helt och hållet i saknad af en hos denna klass eljest så utmärkande spiraltunga, eller hafwa de den ytterst kort och rudimentär. Det wore derföre orätt och ensidigt, att med försummande af de kännemärken, som de öfriga för insektlifwet oundbärliga organsystemer erbjuda, bilda släktkarakteren hufwudsakligast eller endast af instrumenta cibaria helst dessa karakterer i sådant fall stundom skulle komma att grunda sig på negativa kännemärken, hwilka icke behöfwa tillgripas, då positiva äro att tillgå. Detså är Fabricii mundelsystem, åtminstone sådant det utgick från auctor, numera förkastadt, icke endast derföre att delarnes finhet och dolda läge göra mistag wid undersökningen

nästan oundwiltiga, utan äfwen emellan organa oris hos Insekterna icke förete flera och mera framstående skilfaktigheter, än de öfriga kroppsdelarna, samt ändtligen äro hos några släkten föga utbildade. Desutom äro hos de högre djuren mundelarna hos begge könen till antal, skapnad och proportion wanligen lika; hos Insekterna deremot äro dessa delar hos han och hona ofta högst olika, till följd hwaraf denna olifhet, der den äger rum, långt ifrån att kunna användas som släktmärke, är endast ett könsmerke. Då alla ett djurs organsystemer hänga tillsammans och äro till för hwarandras skull, så kan intet sådant system i och för sig sjelf sägas innebära "altiorum dignitatem in generibus distinguendis" än något annat, och sålunda kan det ena slaget, allt efter olika klasser, gifwa lika så "solida släktkarakterer," som det andra. Derföre, och för att göra uppställningarna mera brukbara, har äfwen det Effektiska systemet, som tillika begagnar flera och andra organer än mundelarne för bildande af de generiska karaktererna, allt sedan Fabricianska systemets fall, hos Entomologerna allmänt börjat göra sig gällande.

[13] Sid. 19 uppger Förf., att "insekternas abdomen nästan alltid saknar bihang, de sista ringarna någon gång undantagna." Hos Hymenopterernas honor saknar likwißt abdomen **alldrig** appendices: wid anus nemligen hos alla dessa finnas utan undantag ett par merendels ganska små trefware, som troligen göra samma tjenst wid parning och äggläggning, som palperna wid födans uppsökande och förtärande. De flesta Dr- thopter och åtskilliga andra insekter äro oc wid anus försedda med appendices styliformes, eller på annat sätt bildade bihang. Sedan Förf. p. 17 och 18 i kort- het antydt insekthufwudets typiska sammansättning, säger han sid. 20, der deß särskildta delar egentligen skulle framställas: "nulla fere habeo, quæ addam." Men med detta afhandlingsätt är läsaren föga belä- ten, och förf. för sitt bristande anförande föga ursäg- tad, äfwen då han tillägger, såsom orsak dertill, att dessa delar skulle vara: "cuique entomologo notæ." (p. 21) För en närmare kännedom om transformatio- nen af hufwudets delar hänwisar han strax derefter i en not, till Sawignys och Erichsons arbeten. På detta sätt skulle hwar och en lätt kunna framträda som en flyftig auctor, om han i stället för att afhandla sitt ämne, sade till sina läsare: den som will studera t. ex. Aeronomie må gå till Herschel och Arago, den som will lära kemi må wända sig till Berzelii arbeten,

den som vill bli underwist i botanik må rådfråga De Candolles och Nees v. Esenbecks skrifter, o. s. w.

[14] Den iagttagelse i affeende på analogien emellan Vertebraternas hud och Articulaternas yttre skelett, hwilken Förf. synes till icke obetydlig del wilja tillägna sig, då han sid. 5 säger: *illud pauca in mentem venisse videtur, quod etc.* finnes anförd i de flesta nyare läroböcker i Zoologien.

[15] Förf. har sid. 24 af Chabrier låtit misledda sig att antaga såsom ett "nödvändigt willkor för insekternas flykt, att kroppen skall vara kort och sammandragen, på det den under flykten må bibehålla en horisontel ställning." I affeende härpå äger dock ganska ofta motsatsen rum. *Libellula* t. ex. med sin långa, smala, cylindriska thorax och abdomen har bland alla insekter snart sagt den snabbaste flykt; den höjer sig i luften högre än de flesta andra insekter, och anställer ofta långa sträcktag. Deremot är t. ex. en *Oscinis* med sin korta, trubbiga, ägglika kropp bland *Gymnoptera* utmärkt för sin tröga och långsamma flykt. *Ichnemon*, *Pimpla*, *Pelecinus*, med många flera hafwa en lång och smärt kropp men äro bekanta för sin snabba flykt. Då Fakultetsopponenten wid Disputationsakten jemväl riktigt anförde *Staphylinus* såsom exempel på en insekt, som med en långsträckt kropp förenar en hastig flykt, nekade Präses detta factum, hwilket förrådde en så mycket större ofunnighet, som *Staphylinus* är ett af våra artrikaste Swenska *Coleopterslägten*, och individer deraf förefomma högst allmänt, så att observationen icke bör ligga långt utom äfwen den nybegynnande Entomologens erfarenhet och kunskap, samt desutom hwar och en wet, att de roffökande insekterna af en naturlig orsak i allmänhet flyga fortare än de blomsterbesökande eller saftfugande. En *Cicindela*, en *Harpalus*, en *Bembidium* t. ex., beständigt nppmärksamma på rof, äro i alla sina rörelser, äfwen i sin flykt listigare än en *Aphodius*, *Trichius*, *Anthrenus*, *Curculio* o. s. w., hwilka icke flyga hastigare, än att en gående person derunder kan följa dem. En *Pompilus*, en *Sphex*, en *Bembex* flyga skyndsammare än en *Tenthredo*; en *Asilus*, en *Laphria*, än en *Scatophaga*, *Sapromyza*, *Lonchæa*, *Drosophila*, o. s. w.

[16] I allmänhet anför Förf. icke tillräckligt upplysande exempel för den olika konstruktionen af de insektedlar, som angifwas; hwilket varit desto nödvändigare, som enligt hans åsigt ganska många af dessa delar äro blott transformationer af andra. Och der exempel blifwit anförda är walet deraf icke alltid det

mest lyckade. Bland de bihang eller spår dertill, som finnas på insekternas abdomen, och hwilka, då de äro belägna på analringarna eller yttersta segmenterne af abdomen, af Förf. sid. 26 anses återgifwa (*repetere*) flera af hufvudets delar, såsom antenner, mandibler m. m., räknar Förf. de trådformiga utskotten hos *Lepisma*, *Acheta*, *Ephemera*, de 2:ne konista *cerci* hos *Blatta*, *styli* hos *Staphylinus*, *furca* hos *Poduræ*, och *siphuculi* hos *Aphis*. Här hade Förf. funnat tillägga såsom särdeles utmärkande: de 2:ne sexledade utskotten hos *Eremiaphilæ*, *foliola* hos *Phasma*, de utskurna loberna hos *Echophoræ*, den hornaktiga utverket hos *Caliscelis* analsjällen hos *Crabrones*, stiftet hos *Thrips*, swanshornet hos *Sirex*, de 2:ne borsten eller hornspröten hos *Tenthredo*, de långa artikulera de borsten hos *Perla*, o. s. w.

[17] På samma sida har förf., då han wille nppgifwa exempel på det största af sådana transformerade bihang, framställt forceps hos *Panorpa*. Snarare hade han då bort anförda forceps hos *Forficula*, der den transformerade delen om man så will falla det i form af en tång utbildade yttersta aabdominalsegmentet, framträder ännu större och tydligare.

[18] *Lepisma* heter i genetivo *Lepismæ*, och icke "*Lepismatis*," såsom Förf. p. 13 deklinerar detta namn. Man kan jemföra Illig. Magazin 1. p. 140. Förf. hade eljest blott behöft uppslä Kinnés Fauna Svecica för att finna det namnet *Lepisma saccharina* och *terrestris* äfwen der förefommer feminint, icke neutralt.

[19] Huruvida abdomens segmenter hos Insekterna böra antagas "alltid" vara typiskt 9, såsom det säges p. 19 och 25, blir något problematiskt, då man jemför t. ex. *Chelonus* med sitt ringa, och *Phasma* med sitt betydliga antal abdominal-ringar. Wanligen räknar man på abdomen 5 eller 7, när man undantagit sexual-apparaten med eller utan bihang. Af analogien med *Araneæ*, som efter förf:s räkning ha "revera" 8 segmenter, blir problemet icke löst.

[20] Ludovins benämning på de särskildta delarne af *Thoracis* rygg; *præscutum*, *scutum*, *scutellum* och *postscutellum*, hwilken förf. p. 22 äfwen begagnar, är icke af sednare Entomologer allmänt antagen för att beteckna: *prothorax*, *mesothorax*, *scutellum* och *metathorax*. Om förf. på detta och andra ställen i sin afhandling icke funnit lämpligt antaga, eller icke känt den terminologi, som blifwit föreslagen af Kirby, hwilken åtminstone icke gifwit namn åt delar, hwilkas existens ännu kan vara twifwelaktig, så hade han jem-

wäl för detta behöfs afhjelpande kunnat med trygghet rådfråga de lätt tillgängliga arbeten, som under sednare åren blifwit utgifna af inländska författare öfwer alla insektsordningarne.

Då till följd af hwad jag ofwan anført det gifna ämnet endast blifwit i förthet widrördt, utan att fullständigt wara utweckladt, och afhandlingen icke wittnar om någon egen forskning eller speciellare kändedom, men wäl om beläsenhet och förmåga att sammanställa de gjorda utdragen ur andra författare, samt derjemte åtskilliga mistag blifwit begångna, så anser jag mig för densamma icke kunna tilldela Författaren mer än approbatur.

Lund den 26 November 1842.

J. W. Zetterstedt.

Lifheten med originalet intygar:

S. Fr. Krook,

t. f. Notarie i Phil. Fac.

Replik,

i anledning af ofwansäende anförande.

Det ges 2 olika sätt att betrakta naturen, af hvilka jag wille falla det ena för det descriptiva, analytiska, det andra för det reflecterande, syntetiska. Det förra sysselsätter sig hufvudsakligen med att söka naturföremålens olifheter, det sednare söker deras lifheter; det ena fäster sig egentligen wid mångfalden i naturen, det andra söker enheten i denna mångfald. — Den åsigt, att en enhet verkligt genomgår mångfalden i naturen, länge anad både af tänkare och naturforskare, uttryckte sig först till fullt medvetande i läran om metamorfoferna i wext- och djur-riket. I början antingen betraktad med fullkomlig likgiltighet (Göthe), eller ett föremål för gåderi och löje (Ofen), har denna lära numera yedan wunnit ett så allmänt erkännande, att hwar och en, som will hellsas för naturforskare, rättan liksom blyges att icke erkänna den för naturhistoriens grundwal. Sådana uttryck som det, att naturen är ett helt, att läran om metamorfoferna är grunden för all naturvetenskap, o. s. w., nyttjas rättan af hwar man, men äro för mången blott ord utan all mening, blott klingande fraser, tjenliga att framhafwas wid högtidliga tillfällen, för att wisa att man följt med sin tid. — Hwarje försök att efterwisa denna åsigt i naturen, att genomföra den i detaljerna, eller tillämpa den på ett speciellt ämne, är ännu till och med för en och annan naturforskare ett otting, en galenskap; om det icke rent af fördom-

mes, så förkastas det åtminstone såsom alldeles ändamålslost och tjenande till ingenting. Så kallar och Prof. Z. det losord, hwilket jag i inledningen "meddelat läran om wexternas metamorphyos med tillämpning på djuren" för "träffande och wälförtjent," men när det kommer till sjelfwa tillämpningen, så anses den ej höra till saken. Man må här med skäl fråga om metamorfoläran densamma som Heiberg frågar om lögnen: "hwad nytter den vel til, naar den icke maa bruges?"

För min ifrågawarande afhandling ligger metamorfoläran helt och hållet till grund. Den är således skrifwen för sådana naturforskare, hvilka ej blott i orden hylla denna lära, utan också i verkligheten uppfattat densamma, i det de anse och uppfatta naturen som ett helt; ej för dem, hvilka blott fästa sig wid naturföremålens mångfald, såsom sådan, utan aning om den enhet, som genomgår mångfalden. De åsigt af metamorfoläran, hvilka jag i inledningen antydte, och hvilka jag sökt närmare utveckla i en uppsats i Nris 38 och 39 för förlidet är af denna tidning (till hwilken uppsats jag här får hänwisa), har jag i afhandlingen sökt tillämpa på de articulerade djuren i allmänhet, och särskildt på Insekterna. Jag har deri sökt utveckla den grundform, som är gemensam för alla articulerade djur, således äfwen för Insekterna; jag har sökt wisa, huru alla de olifheter, som finnas emellan dessa djur, härröra deraf, att kroppens segmenter utwecklats mer eller mindre lifformigt; att de delar, hwaraf dessa segmenter ursprungligen bestå, sammanwurit med hwarandra eller förblifwit åtskilda; att några företrädeswis utwecklat sig på de öfrigas befostrad, andra förblifwit rudimentära, o. s. w. — Att ett dylikt försök måste wara underkastadt flera swårigheter, ligger i sakens natur; huruvida jag lyckats i försöket eller ej, derom nämner Prof. Z. icke ett ord; han afstår alla dithörande undersökningar fort och godt med den förklaring, att de ej höra till saken. Jag har "utgått från helt andra synpunkter än hwarifrån ämnet bort skärskådas." Flerestädes i afhandlingen har jag framställt åsigt öfwer Insekternas kroppsbyggnad, grundade på jemförelsen med andra djurelaser och afwifande från dem hvilka för mig behandlat samma ämne; ingen af alla dessa åsigt har Prof. Z. ens gjort något försök att wederlägga, om man ej will räkna det såsom en wederläggning, att han här och der söker i förbigående kasta en ridicule på

något ord eller någon fras,*) löstlyck ur sitt sammanhang och stundom förvirrad, hvarom mera nedanför.

Då Prof. Z. och mina åsikter öfver naturen och dess studium synes snartsagdt i allting vara diametralt motsatta, så kunde det redan af detta skäl alldrig komma i fråga att min afhandling skulle vinna hans bifall; men dock hade jag trots billigheten fordra: att om denna afhandling skulle af honom bedömmas, derwid måtte fästas något afseende på de synpunkter hvarifrån jag utgått, och framför allt, att jag icke inför ett forum, der jag ej får förswara mig, skulle ofsentligen beskylldas för ofunnighet i ämnen, dem en nybegynnare i Zoologien bör ha sig bekanta och detta på grund af skäl, hvilka åtminstone synas mig så lösa att de ej uthärda den ringaste pröfning.

Det är till dessa anmärkingar jag nu öfvergår; de äro så många och sådana, att wore blott en tiondel af dem grundade, så skulle jag anse Disputationen ingalunda förtjena det approbatur, hvilket Prof. Z. ändock, besynnerligt nog (mähända lifsom af gunst och nåde), täckts tilldela densamma. De låta reducera sig till 2 stora hufvuddelar; den första innefattande hvad theologerna kalla peccata omissionis, d. w. s. allt hvad jag anses hafwa utelemnat eller förbigått; den sednare de mistag, hvilka Prof. Z. upptäckt i afhandlingen.

*) Så kan Herr Professorn ej underlåta (§. 7), att lifsom göra sig litet lustig deröfver, att jag funnat jemföra "de 6-fotade Insekternas tibier med de 2-fotade såglarnes tarsler." Nå hvad säger Herr Prof. då, om jag till och med skulle wäga jemföra en af Scolopendrans 40 fötter med en fot hos Insekten, eller fogeln, eller till och med hos människan? Swarföre kallar man männe såväl det ena som det andra för "fötter," om icke derföre att man mellan dem anar en analogi, hvilken det tillhör wetenksapsmannen, att, der den finnes, bewisa. — Då Prof. Z. förebrår mig att stundom ha anfört "i wästwande, problematiska och lånta analogier," så äro båda de exempel, hvilka derpå anföras (§. 2), särdeles lyälligen walda. Det ena hemtas "från sid. 17, hwarest det det säges, att ej mindre pikturen på spindlarnes abdomen, än de fallor och frynkor som uppkomma efter äggläggningen, skulle bewisa att den, fastän efter utseendet bestående af ett enda, dock verkligen är sammansatt af 8 särskilda segmenter." Jag undrar ju, hvad Prof. Z. tror, att denna piktur, eller dessa reguliera "fallor och frynkor" annars betyda. Det andra exemplet: "att insekternas palpus skulle wara analog med foglarnes tarsus" är falskt; ty jag har aldrig på nått detta, hvarom mera nedanför.

Hwad jag förebrås att ha förbigått, är i sanning ej litet. — Jag har räknat efter alla de desiderata, hvilka på flera olika ställen (§§. 3—8, 16) i recensionen uppräknas, och finner dem bestiga sig till öfver 30 st., allt ifrån "den ludna ögonbäckadnaden, hvilken egentligen har sin plats på de fina gränslinierna mellan ögonlinserna hos en mängd Dipterarter" till "den på täckvingarne af Locustariernas hannar belägna utmärkta spegeln eller membranen" och de öfriga "musikaliska instrumenterna hos Orthoptera" — "samt mycket mera, om hvilket allt Disputationen icke lemnar Läsaren någon upplysning." — Allt detta måste jag wtsferligen medgifwa; och till alla de sålunda af Prof. Z. uppräknade släkten och familjer skulle jag sjelf kunna tillägga 100-tals andra, med lika märkwärdigt bildade organer hwar på sitt sätt, men hvilka icke med ett ord nämnas i afhandlingen; men hvad bewisar allt detta, om icke: att ämnet, toskadt på sådant sätt, wore alldeles orimligt. Lyonet har öfver en enda lary skrifwit en volum in 4:to, Straus-Durkheim sammaledes nästan öfver en enda insekt; af mig fordrar Prof. Z., att jag på några ark och på en tid af några månader, skall afhandla Insekternas hela yttre och inre byggnad med dess samtliga modificationer i olika ordningar, familjer och släkten. Då Filosofiska Faculteten antog det af Prof. Z. föreslagna ämnet, kunde den wäl alldrig ana, att detta ämne skulle på sådant sätt toskas. — Om jag underlåtit att omnämna ett eller annat släkte, mer eller mindre märkwärdigt, anses det helt simpelt bewisa, att jag alls icke känner till detsamma. Så heter det t. ex.: (§. 6) "De parasitiska släktena Stylops och Xenos synas wara förf. helt och hållet obekanta", endast derföre att jag ingenting om dem nämner; alldeles som om det wore min skyldighet, eller ens en möjlighet, att i en liten disertation precist draga fram med allt hvad jag wet. Man borde uti min afhandling ha funnit uppgifna, "jemte de typiska eller centraldelarne, äfwen de periferiska inom Insektklassen" (med hvilka lärda uttryck jag sanneligen icke ens förstår hvad som menas); widare "systemerna för den nog enkla circulationen" (hvilken hos insekterna, i parenthes sagdt, är så "enkelt," att den enligt de sednaste och bästa undersökningarne lär alls icke existera; se Leon Dufour, Ann. des Sciences Nat. 1841) "och respirationen" etc. etc. — Ja jag får ej ens hålla mig wid beskrifningen af Insekternas inre och yttre delar; det lägges mig uttryckeligen till last (§§. 7, 8), och anses såsom ett beränligt tecken till ofunnighet, att jag ei

inblandat raft af physiologiska ämnen, såsom om antennernas functioner, om Insekternas synförmåga o. s. w. — Jemte Audouins terminologi, skulle jag äfven ha citerat Kirby's; "hwad en författare kallar hypostoma, kallar en annan epistoma, en tredje clypeus; en sjerde nasus" o. s. w. (se S. 3). Dessa benämningar äro, NB., längesedan erkända såsom synonyma (och i denna mening måtte de således allt för wäl kunna sägas wara "denominationes, de quibus jam conveniunt Entomologi omnes," utan att detta bewisar så "mycken obefantskap med Entomologernas skrifter," som Prof. Z. deri welat finna); men icke desto mindre borde jag ha omnämmt och utredt, huru sig härmed förhåller; det will säga, jag skulle äfven skrifwit en fullständig terminologi. — Swarföre icke så wäl uppgifwa till ämne: "de Fabrica corporis Animalium," och fordra att jag i en dissertation skulle afhandla hela Zoologien?

I stället för att sålunda utsträcka afhandlingen öfwer det redan i sig sjelf nästan alltför widlyftiga, och efter Prof. Z.'s tolkning orimliga ämnet, till Insekternas hela anatomi, physiologi och terminologi etc., ämnen af hwilka hwardera skulle fordrat volumer; ansåg jag mig från början böra instränka detsamma till Insektkroppens yttre byggnad och des typiska sammansättning; ett ämne så mycket wigtigare, som det af ganska många, äfven Entomologer ex professo, åsidosattes eller åtminstone ses ur helt andra synpunkter än de hwilka enligt min åsigt äro de rätta. En del Entomologer — både många och utmärkta undantag gifwas wiserligen — studera och skrifa så, som om inga andra djur funnos till i naturen, än Insekterna; som om icke jemförelsen med de öfriga djuren, isynnerhet med de klasser som stå Insekterna närmast, kunde i hög grad bidra att upplysa sjelfwa Insekternas organisation. Minsta sidoblick på den öfriga naturen kommer ej i fråga, ännu mindre någon widsträcktare öfwerblick, någon högre eller generellare åsigt; de sjelfwa "se icke skogen för bara trån". Mig synes ett sådant sätt att studera Entomologi icke wara det rätta; i den lilla ifrågawarande afhandlingen har jag öfwerallt sökt gå comparativt tillwäga. Swarhelst jag i den öfriga naturen trott mig finna upplysande analogier, har jag ej twefat att anföra dem; och wid tydningen af Insekternas kroppsdelar har jag isynnerhet sökt taga analogien med Arachnider och Crustaceer till hjelp. — Men just detta framhålls öfwer allt (se t. ex. S.S. 1, 2, 10, 11) såsom ett af

de swåraste gravamina mot min afhandling. Att detta emellertid är det enda rätta sättet att behandla Entomologien, anser jag numera wara temligen allmänt erkändt; och bland de många ställen, der denna öfvertygelse af sednare tidens störste Entomologer formligen uttalas, må det tillåtas mig att citera ett enda, af en auctoritet den Prof. Z. ej torde wilja underkänna. "Die beiden gegenwärtig abgesonderten Klassen der Arachniden und Crustaceen können bei einer wissenschaftlichen Betrachtung um so weniger von den eigentlichen Insekten losgerissen werden, als sich alle drei gegenseitig im Bau und in der Deutung ihrer Körpertheile erläutern": Erichson, Entomographien, Heft 1., p. IX.

Flerestädes (S.S. 3, 5, 20) förebrås mig, att jag ej öfwer Orthoptera, Hymenoptera o. s. w. rådfrågat "inländska författare". — Detta har stett af det helt enkla stäl, att jag hos dem (med undantag af Prof. Sundewall, hwars arbeten jag flerestädes både rådfrågat och citerat) funnit intet att hemta öfwer ifrågawarande ämne. Såsom rent descriptiva betraktade, må deras arbete ha sitt stora värde; men allt hwad som rör Insekternas generella organisation har jag i utländska arbeten funnit bättre behandladt; och att då af pur patriotism, eller om man så will af artighet, citera de förra, har jag ansett för alldeles öfwerflödigt.

Nu till de anmärkta mistagen, hwilkas uppräknande egentligen tager sin början med S. 11, och hwarest det blir lättare att steg för steg följa recensionen. — Sid. 26 säger jag, att de flesta, om icke alla, som hittills afhandlat Entomologien i allmänhet ("i Latreilles mening", d. w. s. organisationen af såwäl Insekter som Arachnider och Crustaceer) utgått från Insekterna, såsom närmast bekanta, och från dem nedstigit till de lägre Articulaterna; således följt en wäg, motsatt den jag beträddt. Detta nekar Prof. Z. på den grund, att Dfen m. fl. "i sina uppställningar" gått nedifrån uppåt; och förblandar således djurens systematiska uppställning, hwarom på det anförda stället ej är minsta fråga (jag hade mig ju alldeles icke ålagdt, såsom Prof. Z. sjelf ganska riktigt anmärker, "att afslägga prof på bästa sättet huru Invertebraterna kunna rangeras i System"), med förklaringen och tydningen af deras organisation. — Ett är, att "wid fråga om naturalseriens framställning i en naturlig series" börja med de lägsta eller högsta; ett annat, att wid förklaringen t. ex. af Articu-

laternas organisation taga till utgångspunkt Insekterna (d. w. s. utgå från det bemödade, att i enlighet med Insekternas byggnad förklara de öfriga Articulaterna,) eller tvärtom utgå från de lägsta och enklaste Articulaterna för att lära känna Insekternas grundform, hvilket är den väg jag i ifrågavarande afhandling tagit, och hwilken jag wägar säga vara "ny eller den wanliga motsatt".

Sid. 3. omnämner jag, huru blomman och frukten hos werten, hufwudets och isynnerhet munnens delar hos djuren, lemna de wigtigaste generiska characterer. Jag söker vidare antyda orsaken, hwarföre så förhåller sig; hwad sjelfwa factum beträffar, så antager jag det såsom längesedan afgjort, och trodde knappast att någon Naturhistoricus skulle på allwar wilja neka detsamma, hwilket Prof. Z. likwäl gjort (§ 12). Hwem wet icke, att just hos Insekterna, om hwilka Prof. Z. utbredt sig så mycket, "gerade die Mundtheile in ihren unendlichen Abweichungen und Verschiedenheiten geben uns die reichlichsten Mittel zu scharfen und sicheren Eintheilungen": Erichson l. c. p. 2. Wisserligen anmärker Prof. Z., liksom Treviranus, att Fabricii System, sådant det utgick från auctor, ej uppfyllde sitt ändamål; men Fabricii stora, odödliga förtjenst är, att genom sitt System, grundadt endast på mundelarne, ha funnit och anwisat den väg, hwilken hans efterföljare sedermera, med mindre ensidighet och med lyckligare framgång än han sjelf, beträdde. Prof. Z. talar om "det Effektiska Systemet", som numera allmänt börjat göra sig gällande bland Entomologerna; d. w. s. att charactererna icke utslutande böra hemtas från mundelarne, hwilket också är ganska riktigt; men dock äro mundelarne, och skola alltid förblifwa de, från hwilka de flesta och wigtigaste generiska characterer hemtas — och det är detta jag sagdt. Jag wet nog, att det ges de, hwilka af kroppsformen, eller till och med af färgen, wilja hemta generiska characterer; men då jag ser ett sådant förblandande af wäsentliga och owäsentliga characterer, rinner mig alltid i hägen Linnés erinran till Klein*), hwilken wille föra *Cyprinus cultratus* till Gäddorna, emedan den hade 7 fenor och ryggse-

*) Secreter Klein war en man, hwilken på sin tid wille anses för en stor naturforskare. Curiers omdöme om honom är lika kort som characteristiskt: "Auteur laborieux, qui a écrit sur toutes les parties de l'Histoire naturelle, mais sans goût et sans génie."

nan långt borta på ryggen: "huru som man icke må falla ett får för en råf, derföre att det har en lång och tjock swans".

Prof. Z. anför (§. 13) flera exempel för att bewisa att Insekternas abdomen ofta har spår till appendices "wid anus", d. w. s. på de sista ringarne, liksom jag någonsin skulle welat bestrida detta. Jag har ju sjelf sagt precis detsamma, sid. 26 ("in ultimis segmentis abdominalibus sæpissime reperiuntur vestigia appendicum"), och jag säger på det klandrade stället, att abdominalsegmenterna "appendicibus fere semper carent, ultimis annulis quandoque exceptis". Orden öfversätter Prof. Z. wäl denna gången riktigt, men understryker derwid helt behändigt ordet "alltid" (oaktadt "nästan" står bredwid, och de sista segmenterna de suto om uttryckeligen undantagas), för att sedan tillägga mig en mening, som rakt strider mot mina egna ord!

Sedan jag anfört insekthufwudets typiska sammansättning, och wid frågan om des särskilda delars tydning anmärkt en i min tanka temligen wäsentlig omständighet, hänwisar jag föröfrigt (sid. 20, 21) till de bästa auctorerna i ämnet, med förklaring att jag till deras behandling af detta ämne har intet vidare att tillägga. Ett sådant sätt att gå tillwäga förundrar Prof. Z. i högsta mätto, och klandras af honom stå det skarpaste (§. 13). "På detta sätt," menar han, "skulle hwar och en lätt kunna framträda som en flyktig auctor, om han i stället för att afhandla sitt ämne, sade till sina läsare: den som will studera t. ex. Astronomi må gå till Herschel och Arago, den som will lära kemi må wända sig till Berzelii arbeten" etc. etc. — Ännu aldrig har jag hört någon klandras derföre att han hänwisat t. ex. "till Berzelius", antagit hans terminologi i stället att sjelf föreslå en ny, eller åberopat hans analyser i stället för att göra om dem; och manne Prof. Z. sjelf riktigt tänkt sig före, innan han nedskref denna tirad? — Här äro endast 2 alternativer tänkbara. Antingen hade jag bort utbreda mig widt och bredt öfwer ett ämne, hwari jag ingenting nytt hade att tillägga, lika litet som snart sagdt någon annan författare på de sista 25 åren, eller allt sedan Savigny skref sin mästerliga afhandling öfwer Insekternas mundelar (men i stället för att fylla ett par blad med att affriswa Savigny, tyckte jag och tycker ännu, att det war enklast och bäst att hänwisa till källan, helst min lilla

afhandling icke war ämnad för andra än dem som kunde rådfråga denna) — eller också fordras det af en författare, att han öfwer hwarje speciell del af sitt ämne, wore ämnet än aldrig så widlyftigt, och denna del än förut aldrig så väl behandlad, nödvändigt måste framkomma med nya facta eller nya åsigter, och icke i något fall får följa eller ens hänvisa till någon föregångare. Hwar och en författare måste således, för att anses för "lyftig", börja riktigt ända ned ifrån grunden, och först göra om allt hwad hans föregångare gjort!

Widare påstås (S. 14). att jag (i noten till sid. 5) synes wilja tillegna mig, till icke obetydlig del, förtjensten af en åsigt, som förekommer "i de flesta nyare läroböcker i Zoologien" (?) — En sådan beskylning brukar man ofta sig för att framfatta såder lösligen, utan alla bewis, emedan det annars lätt händer, att effecten deraf blir alldeles motsatt den påräknade. Först och främst säger jag blott i allmänhet, att "så synes hafwa tänkt derpå," och säger detta skenbarligen hwarken för att tillegna mig någon stor eller liten förtjenst deraf, utan egentligen för att antyda min förundran deröfwer, att den analogi, hwarom här är fråga, och som synes mig ligga temligen nära till hands, kunnat undfalla så många Zoologer, till och med sådane som en Geoffroy St. Hilaire, om hwilken på det anförda stället är fråga. För det andra, och efter wi nu en gång kommit på det Capittet, så wet jag mig i alla fall ingenstädes ha sett denna åsigt sådan, som jag här framställer den; och det tyckes således icke wara förmycket begärdt: att Prof. Z., som annars icke sparat citationer, täcktes till stöd för sitt påstående framdraga alla de "läroböcker" (eller andra böcker), hwaruti den står att finna.

(Fortsättes.)

Lund. Academiska nyheter.

Kongl. Maj:t har under den 10:de December förlidit år, på H. R. H. Acad. Cancellarens derom framställda förslag, fastställt följande närmare bestämmelser af stadganderne uti Universitetets gällande stat af år 1837, nemligen:

1:o) Att de tjugotvå äldste Professorerne, som äro de, för hwilka Akademiens af Kongl. Maj:t faststälde stat offer spannmålslön, hädanefter skola, äfwen

om tillgång på råg saknas, in natura uppbära den hälft af spannmålsbeloppet, hwilken bör utgå i korn och för den bristande rågen taga erfättning i penningar, efter 6 R:dr 16 st. Banco för hwarje tunna, börande detta stadgande äfwen gälla för Professorerne Zetterstedt, Ekelund och Hagberg, derest de, inom en månad efter erhållen del af Kongl. Maj:ts Nådiga Beslut, inför Consistorium Academicum förklara, att de med omsförmåite utdelning af korn i stället för penningar, kornet beräknadt 4 R:dr 16 st. Banco tunnan, för framtiden åtnöjas, hwaremot, i händelse någondera af dem ett sådant förklarande icke afgifwer, spannmål till honom kommer att anwiskas endast i den mon tillgångarne medgifwa utdelning af lika mycket råg som korn; och skulle jemwäl hwad innevarande år widkommer liquiden med Zetterstedt, Ekelund och Hagberg få efter samma grunder uppgöras, med iakttagande deraf, att derest Akademiens korn redan är försäldt när Kongl. Maj:ts beslut faller, skillnaden emellan 4 R:dr 16 st. samt det af Akademiens i år erhållna medelpris på kornet, godtgöres bemalte Professorer, nemligen Zetterstedt för 61 tr 23 $\frac{1}{2}$ kpr samt Ekelund och Hagberg för 150 tr hwardera.

2:o) Att, med undantag af Professorsgraden, alla öfrige i staten afsedde spannmålsöntagare böra, wid tillträdet af lön, erhålla in natura de åt dem i stat anslagne spannmålsbelopp, hwadan beräkning af lönetour till spannmål endast ifrågakommer emellan Professorerne inbördes.

och 3:o) Att hwad sålunda i afseende på framtiden stadgas dock endast förblifwer gällande så länge det i allmänhet är spannmålsöntagarne medgifwet att spanmälen in natura sjelfwe uppbära och anwända.

Tryckfel i Nr 8:

Pag. 68, första spalten siette raden nedifrån står *Volksmässige*, läs *Volksmässige*.

Samma sida och spalt, femte raden nedifrån står *volkes*, läs *Volkes*.

Pag. 64 första spalten 9 raden tillägges:
samt läser 4 timmar i weckan öfwer Morbi Placentæ samt operationer till och behandlingsfattet för moderfakans abnormalt fördröjande i Uterus.

N:o 10 af denna Tidning utgifwes Lördagen d. 11 Mars.

Lund, tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1843.

